

Sygn. akt III AUa 2327/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Lena Jachimowska (spr.)
Sędziowie	SSO del. Gabriela Pietrzyk - Cyrbus SSA Antonina Grymel
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania I. C. (I. C.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach z dnia 21 września 2012r. sygn. akt XI U 1875/12

uchyla zaskarżony wyrok wraz z poprzedzającą go decyzją organu rentowego i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z..

/-/SSO del. G. Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA L. Jachimowska /-/SSA A. Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 2327/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 marca 2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił I. C. prawa do renty rodzinnej po zmarłym, w dniu (...), mężu R. C.. W uzasadnieniu decyzji wskazano, iż zmarły mąż ubezpieczonej udowodnił łączny okres składkowy i nieskładkowy 30 lat, 8 miesięcy, 27 dni, w tym 28 lat, 9 miesięcy, 12 dni okresów składkowych. Do stażu nie uwzględniono okresu prowadzenia działalności gospodarczej od 12.04.1999r. do 7.01.2007r. wobec braku dowodów, potwierdzających fakt ubezpieczenia. Nadto;

w dziesięcioleciu przed dniem zgonu, tj. w okresie od (...) do (...) R. C. nie udowodnił żadnego okresu składkowego i nieskładkowego, jedynie okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników od 8.01.2007r. - jako okres uzupełniający, w którym nie może powstać niezdolność do pracy.

W odwołaniu od decyzji, uzupełnionym pismem procesowym z dnia 11.09.2012r. ubezpieczona wniosła o jej zmianę i przyznanie prawa do renty rodzinnej, podkreślając, że zmarły mąż w okresie od 8.01.2007r. do 1.01.2012r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, opłacając składki, co wynika z zaświadczenia Placówki Terenowej KRUS w T. i okres ten powinien zostać zaliczony w niniejszym postępowaniu.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniosł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z dnia 21 września 2012r., sygn. akt XI U 1875/12 zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo od renty rodzinnej od dnia (...) na stałe.

Z ustaleń Sądu Okręgowego, poczynionych w oparciu o akta rentowe wynika, iż ubezpieczona I. C., ur. (...), złożyła w dniu 16.01.2012r. wniosek o rentę po zmarłym w dniu (...) mężu, R. C.. R. C., ur. (...), nie był uprawniony w chwili śmierci do emerytury, ani do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Okręgowy ustalił, iż jest niespornym, że ubezpieczona w chwili śmierci męża miała ukończone 57 lat. Niekwestionowanym jest także, iż zmarły R. C.:

- w ostatnim dziesięcioleciu wstecz od chwili śmierci, tj. w okresie od (...) do(...), nie posiadał żadnego okresu składkowego i nieskładkowego, o których mowa w art. 6 i art. 7 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

- legitymował się łącznym okresem składkowym i nieskładkowym, w rozumieniu ustawy emerytalnej - 30 lat, 8 miesięcy, 27 dni, w tym 28 lat, 9 miesięcy, 12 dni okresów składkowych i 1 rok, 11 miesięcy, 15 dni okresów nieskładkowych,

- w okresie od 8.01.2007r. do (...), tj. do daty zgonu, podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i za cały ten okres opłacone zostały należne składki.

Kierując się powyższymi ustaleniami, Sąd pierwszej instancji przypomniał treść art.65 ust.1 i ust.2, art.67 ust.1 pkt 3 art.70 ust.1 i ust.2 oraz art.57 ust.1 i ust.2, art.58 ust.1 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, określające przesłanki nabycia prawa do renty rodzinnej po zmarłym świadczeniobiorcy lub osobie spełniającej warunki do uzyskania prawa do emerytury lub renty przez członków rodziny, w tym przez wdowę. Sąd Okręgowy wskazał, iż do wniosków składanych po 23.09.2011r. należy uwzględnić dodany do art. 58, ustawą z dnia 28.07.2011r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. 11.187.1112.), która weszła w życie dnia 23.09.2011r., ustęp 4 w brzmieniu:

„4. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy”.

Przenosząc powyższe uregulowania prawne na tło zaistniałego sporu, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że skoro zmarły R. C. legitymował się na dzień śmierci bezspornym łącznym okresem składkowym i nieskładkowym, ustalonym w oparciu o przepisy art.6 i art.7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszącym 30 lat, 8 miesięcy, 27 dni, to stosownie do w/w ust. 2 art. 57 ustawy, jego niezdolność do pracy, czyli zgon zrównany zgodnie z ustawą z całkowitą niezdolnością do pracy, nie musiała powstać w okresach wymienionych w art. 57 ust.1 pkt 3 ustawy. Z tego względu stanowisko organu rentowego, że „zmarły opłacał składki na ubezpieczenie społeczne rolników od 8.01.2007r. do daty zgonu, jest to okres uzupełniający,

w którym nie może powstać niezdolność do pracy, ponieważ nie jest wymieniony w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy”, jest bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Natomiast - w ocenie Sądu Okręgowego - istotne znaczenie, z uwagi na w/w przepis ust. 4 art. 58 oraz ust. 2 art. 10 w zw. z ust. 1 pkt 1 tego art. ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ma bezsporny fakt, że zmarły R. C. w okresie od 8.01.2007r. do (...) podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i za ten okres opłacone zostały należne składki.

Sąd ten wskazał, iż zmarły R. C. ma udowodnione 28 lat, 9 miesięcy, 12 dni okresów składkowych, wobec czego do wymaganych przez ust. 4 art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - 30 lat okresów składkowych, aby nie stosować przepisu ust.2 art. 58, brakuje 1 rok, 2 miesiące, 18 dni. Z kolei uwzględniając regulację ust. 2 art. 10 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (okresy wymienione w ust. 1 pkt 1 art.10, czyli okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, uwzględnia się także przy ustalaniu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu), to zdaniem Sądu orzekającego, okres składkowy zmarłego męża ubezpieczonej podlega uzupełnieniu z mocy w/w przepisów art. 10 ustawy do wymaganego przez ust. 4 art. 58 ustawy emerytalnej okresu 30 lat, okresem składkowym 1 rok, 2 miesiące, 18 dni z tytułu opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że zmarły R. C. w chwili śmierci spełniał warunki do uzyskania prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a skoro I. C. w dniu śmierci męża, tj.(...), miała ukończone 57 lat, to z mocy art. 70 ust.1 pkt 1 powołanej ustawy, od dnia jego zgonu ma prawo do renty rodzinnej na stałe, o czym Sąd Okręgowy orzekł w sentencji wyroku, zmieniając na mocy art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. zaskarżoną decyzję.

Wyrok w całości apelacją zaskarżył organ rentowy, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa procesowego, a to: art.233 § 1 k.p.c., poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne uznanie, że przy ustalaniu prawa do renty rodzinnej uwzględnia się okresy ubezpieczenia społecznego rolników. Nadto zarzucono naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art.58 ust.4 w związku z art.10 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędne ustalenie, że okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników podlega uwzględnieniu do wymaganego okresu składkowego 30 lat (art.57 pkt 2).

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, argumentując jak w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja w dążeniu do wzruszenia zaskarżonego wyroku ma uzasadnione podstawy, aczkolwiek skutkiem jej wniesienia jest konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego, obejmującego także zaskarżoną decyzję.

Nie sposób odmówić słuszności skarżącemu organowi rentowemu, iż w następstwie błędnego uznania, iż okresy ubezpieczenia społecznego rolników podlegają uwzględnieniu na prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, zostało naruszone prawo materialne.

Okoliczności faktyczne niniejszej sprawy są bezsporne. Składająca w dniu 16.01.2012r. wniosek o ustalenie prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) mężu, R. C., ubezpieczona liczyła niespełna 58 lat. R. C. w chwili śmierci nie miał ustalonego prawa do emerytury ani do renty z tytułu niezdolności do pracy, legitymował się stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 30 lat, 8 miesięcy i 27 dni, w tym okresów składkowych - 28 lat, 9 miesięcy i 12 dni.

W ostatnim dziesięcioleciu przed datą zgonu, tj. w okresie od (...) do (...) nie udowodnił żadnego okresu składkowego i nieskładkowego. Pozarolniczą działalność gospodarczą zlikwidował w dniu 11.04.1999r.; do 30.06.1999r. pobierał świadczenie rehabilitacyjne. W okresie od 8.01.2007r. do (...) podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacał należne z tego tytułu składki.

Prawidłowo stwierdził Sąd Okręgowy, iż stosownie do treści art. 65 ust.1 w zw. z art.57 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz.1227 ze zm.- dalej jako ustawa) prawo ubezpieczonej do renty rodzinnej po zmarłym mężu uzależnione jest od wykazania, iż R. C. w chwili śmierci spełniał warunki do ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Spośród przesłanek warunkujących nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, określonych w art.57 ust.1w zw. z art.58 ust.1 pkt 5 i ust.2 ustawy, R. C., uznawany z mocy prawa za całkowicie niezdolnego do pracy (art.65 ust.2 ustawy), posiadający udowodniony okres składkowy i nieskładkowy

w wymiarze 30 lat, 8 miesięcy i 27 dni, nie wykazał legitymowania się co najmniej

5-letnim okresem składkowym i nieskładkowym w ostatnim dziesięcioleciu przed datą jego zgonu. Tego uprawniającego do renty warunku wykazania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego R. C. nie musiałby spełniać jedynie

w przypadku udowodnienia posiadania co najmniej 30-letniego okresu składkowego, co trafnie przyjął Sąd pierwszej instancji. Bowiern w stanie prawnym, obowiązującym od dnia 23 września 2011r., tę przesłankę musi także wykazać ubezpieczony, który jest całkowicie niezdolny do pracy i legitymuje się okresem składkowym

i nieskładkowym wynoszącym 20 lat (kobieta) lub 25 lat (mężczyzna), gdyż jego prawo do tego świadczenia nie jest już uzależnione od tego, aby jego niezdolność do pracy powstała w okresach wymienionych w art.57 ust.1 pkt 3 ustawy bądź nie później niż

w ciągu 18 miesięcy od ich ustania. Z tego względu straciła też aktualność uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006r., sygn. akt I UZP 5/05, OSNP 2006r. Nr 19-20, poz.305, w świetle której art.57 ust.2 ustawy stanowi samodzielną podstawę przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, całkowicie niezdolnemu do niej ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy

i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety i 25 lat dla mężczyzny, bez konieczności wykazywania, przewidzianego w art.58 ust.2 ustawy 5-letniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed złożeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Dlatego w obecnym stanie prawnym dopiero wykazanie się przez będącego mężczyzną ubezpieczonego, całkowicie niezdolnego do pracy, okresem składkowym w rozmiarze co najmniej 30 lat (co najmniej 25 lat kobieta), zwalnia ubiegającego się o świadczenie rentowe z konieczności wykazywania zarówno tego, iż niezdolność do pracy powstała w okresach ubezpieczenia albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ich ustania (art.57 ust.2 ustawy), jak też legitymowania się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym w rozumieniu art.57 ust.1 pkt 2 w zw. z art.58 ust.1

pkt 5 i ust.2 ustawy.

Zatem kwestia sporna w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego; czy zmarłemu R. C., będącemu całkowicie niezdolnym do pracy, dla wykazania legitymowania się co najmniej 30-letnim okresem składkowym, o którym mowa w art.58 ust.4 ustawy, możliwym jest uzupełnienie okresów składkowych do wymaganego wymiaru, poprzez doliczenie okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Sąd Okręgowy, rozstrzygając przeciwnie do stanowiska organu rentowego, zaprezentowanego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym (k.23 a.s.), uprawnienie do uzupełnienia wymaganego wymiaru okresów składkowych, okresem podlegania R. C. (C.) od 8.01.2007r. do (...) ubezpieczeniu społecznemu rolników, za który opłacił należne składki, wywodził z treści art.10 ust.2 w zw.

z art.10 ust.1 pkt 1 ustawy. Wedle powołanych przepisów, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki. Okresy te podlegają także uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do renty z tytułu

niezdolności do pracy, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art.5-7 są krótsze od okresu wymaganego do przyznania renty, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Uszło jednak uwadze tego Sądu, iż w przepisie art.10 ust.1 pkt 1 ustawy mowa jest o uzupełnianiu okresów składkowych i nieskładkowych, ustalonych na zasadach określonych w art.5-7 ustawy, gdy tymczasem ust.4 art.58 ustawy odnosi się tylko do okresów składkowych, wymienionych wyłącznie w art.6 ustawy. W przepisie art.6 skatalogowano w ust.1 okresy stanowiące okresy składkowe oraz okresy uważane

za okresy składkowe w rozumieniu ust.2 tej normy prawnej. Żaden z tych zamkniętych katalogów nie wymienia okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, jako okresu składkowego. Wprawdzie punkt 1 ust.1 omawianego przepisu stanowi,

że okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia, to jednak poszukując wyjaśnienia terminu „okresy ubezpieczenia” należy sięgnąć do słowniczka określeń użytych

w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zawartego w jej art.4. Tamże w punkcie 5 określono, iż okres ubezpieczenia oznacza okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek, o którym mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych. Z kolei, ubezpieczenia emerytalne i rentowe oznaczają ubezpieczenia,

o których mowa w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych (pkt 12). Dla celów ustalenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, przewidzianych

w powołanej ustawie z dnia 17 grudnia 1998r. ubezpieczonym w rozumieniu art.4

pkt 13 tej ustawy jest osoba, która kiedykolwiek podlegała jednemu z ubezpieczeń określonych w tym przepisie, z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników. Ubezpieczenie społeczne rolników jest wyłączone spod działania ustawy z dnia

13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (art.5 ust.1 tej ustawy).

Okresy, w których ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, nie są także uwzględniane przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury na podstawie art.15 ust.6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Bowiem "cały okres podlegania ubezpieczeniu" wynikający z art.15 ust.6 ustawy z 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, to wyłącznie taki okres ubezpieczenia, w którym istniała podstawa wymiaru składek w rozumieniu art.18 ust.1 - 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a takim okresem nie jest okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2010r., sygn. akt I UK 274/09 OSNP 2011/15-16/213, LEX nr 585730).

Zatem nie może budzić wątpliwości, że okres podlegania R. C. ubezpieczeniu społecznemu rolników i opłacania z tego tytułu składek nie stanowi okresu składkowego w rozumieniu art.6 ustawy i z tego też względu nie można nim uzupełniać wymaganego w ust.4 art.58 - 30 letniego okresu składkowego. Konsekwencją tej konstatacji jest przyjęcie, iż R. C. w dacie zgonu nie spełniał warunków do ustalenia prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Jakkolwiek organ rentowy prawidłowo uznał, iż mąż ubezpieczonej w chwili zgonu nie spełniałby przesłanek do przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy, jednakże przy przyjęciu istnienia niezdolności do pracy w stopniu całkowitym (art.65 ust.2 ustawy). Poza zakresem rozpoznawania wniosku ubezpieczonej pozostało badanie przez organ rentowy czy - i od jakiej daty R. C. był częściowo niezdolny do pracy (zanim nastąpił jego zgon w dniu (...)) i czy spełniał przesłanki do ustalenia prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Dlatego też niepełne postępowanie wyjaśniające przed organem rentowy wymaga uzupełnienia.

Uwzględniając powyższe, Sąd Apelacyjny z mocy art.477^{14a} k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/-/SSO del. G. Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA L. Jachimowska /-/SSA A. Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM